

Економічні науки

УДК 338.12

Бондарчук Марія Костянтинівна

*доктор економічних наук, професор,
професор кафедри фінансів*

Національний університет «Львівська політехніка»

Bondarchuk Mariia

*Sc.D. in Economics, Professor,
Professor of the Department of Finance*

Lviv Polytechnic National University

ORCID: 0000-0002-4624-0734

Бобанич Марія Миколаївна

магістр кафедри фінансів

Національного університету «Львівська політехніка»

Bobanych Mariia

Master of the Department of Finance of the

Lviv Polytechnic National University

МОНІТОРИНГ ФІНАНСОВОГО СТАНУ СТРАХОВОЇ КОМПАНІЇ
MONITORING OF THE FINANCIAL CONDITION OF THE
INSURANCE COMPANY

***Анотація.** У статті для стабільної роботи страхових компаній розглянуті теоретико-методичні підходи до оцінювання фінансового стану відомих страхових організацій з метою моніторингу їхнього стану. Моніторинг в антикризовому управлінні страхової компанії і до цього часу залишається мало розробленою проблемою, тому актуальними є питання розробки методології і аналітичного апарату щодо побудови моделей з фінансового моніторингу, розробки аналітичних і прогностичних процедур для стратегічного розвитку страхової організації.*

З урахуванням методичних підходів до оцінювання фінансового стану страхової організації проведено аналіз діяльності страховиків і своєчасного виявлення слабких сторін у діяльності страховиків.

Водночас проведено SWOT-аналіз діяльності страховиків з метою вибору стратегічних напрямів їх розвитку. SWOT-аналіз є необхідним елементом досліджень, обов'язковим попереднім етапом при складанні будь-якого рівня стратегічних планів. Таким чином, якісно проведений SWOT-аналіз дає можливість виявити як тактичні, так і стратегічні проблеми, подальший аналіз яких буде основою розробки системи управління ефективністю фінансової діяльності страхової компанії.

Відповідно до отриманих результатів страховикам запропоновано вибрати стратегію оновлення. Вона передбачає безперервний процес пошуків і впровадження нових методів управління, зорієнтованих на послідовне вдосконалення різних напрямів діяльності страховика. Опрацювання стратегії враховуватиме адаптацію до зовнішнього середовища, внутрішню координацію та організаційне передбачення. Тому стратегічні програми потрібно складати доволі гнучкими, аби при потребі їх можна було переорієнтувати або модифікувати.

Обґрунтовано необхідність використання основних підходів фінансового моніторингу для розроблення стратегії розвитку страхової компанії.

Ключові слова: стратегія, моніторинг, страхова організація, фінансовий стан, SWOT-аналіз.

Summary. Theoretical and methodological approaches to assessing the financial condition of well-known insurance organizations for the purpose of monitoring their condition are considered in the article for the stable operation of insurance companies. Monitoring in the anti-crisis management of an insurance company still remains an underdeveloped problem, therefore the issues of developing a methodology and analytical apparatus for building

financial monitoring models, developing analytical and predictive procedures for the strategic development of an insurance organization are urgent.

Taking into account methodical approaches to the assessment of the financial condition of the insurance organization, an analysis of the activities of insurers and timely identification of weaknesses in the activities of insurers was carried out.

At the same time, a SWOT analysis of insurers' activities was carried out in order to choose strategic directions for their development. SWOT analysis is a necessary element of research, a mandatory preliminary stage in the preparation of any level of strategic plans. Thus, a well-conducted SWOT analysis makes it possible to identify both tactical and strategic problems, the further analysis of which will be the basis for developing a system for managing the effectiveness of the insurance company's financial activities.

In accordance with the obtained results, insurers are offered to choose a renewal strategy. It involves a continuous process of searching for and implementing new management methods aimed at the consistent improvement of various areas of the insurer's activity. Strategy development will take into account adaptation to the external environment, internal coordination and organizational foresight. Therefore, strategic programs should be made flexible enough to be reoriented or modified if necessary.

The need to use the main approaches of financial monitoring to develop the insurance company's development strategy is substantiated.

Key words: *strategy, monitoring, insurance organization, financial condition, SWOT analysis.*

Постановка проблеми. Частиною загальної стратегії розвитку страховика є політика управління кризовими явищами, що ґрунтується на розробці й використанні системи методів попередньої діагностики загрози банкрутства й механізмів моніторингу фінансового стану страховика, що забезпечують його захист від банкрутства. Тому актуальними є питання

розробки методології і аналітичного апарату щодо побудови моделей з фінансового моніторингу, розроблення аналітичних і прогностичних процедур для стратегічного розвитку страхової організації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні аспекти дослідження моніторингу фінансового стану страховика в управлінні кризовими явищами включають наукові праці багатьох вітчизняних і зарубіжних вчених, зокрема Штумпетера І., Г. Круза, Альтшуллера Г., Наумова Л., Шмальгаузена Н., О.А. Гаманкова, Н.В. Ткаченко та інших [8; 9]. Окремі аспекти теоретико-методологічного обґрунтування сутності діяльності страхових компаній та забезпечення їх фінансової стійкості розглядаються у працях таких західних фахівців, як А. Банасицький, Е. Кембелл-Харт, Ф. Ромейке, А. Сандстрем, К. Стівенсон, К. Хаген, П. Цвейфель та ін [6; 7; 8]. Окремі правові аспекти неспроможності (банкрутства) страхових організацій викладені в роботах О. В. Козьменко, М.В. Єлізарова, Н.С. Ковалевської, М.В. Телюкіної, В.М. Ткачова [5; 6; 7]. Водночас питанням вирішення проблем антикризового управління через залучення інструментів моніторингу фінансового стану всередині страхової компанії науковці приділяють мало уваги, що в період мінливого середовища є дуже актуальним.

Метою дослідження є оцінювання фінансового стану відомих страхових компаній з метою їхнього моніторингу; проведення SWOT-аналізу діяльності страховиків з метою вибору стратегічних напрямів їхнього розвитку; використання основних принципів фінансового моніторингу для розроблення стратегії розвитку страхової компанії.

Виклад основного матеріалу. Методичні підходи до моніторингу фінансового стану страхової компанії представлені у науковій літературі і нормативній базі [4; 5; 6; 7; 8]. У цьому контексті моніторинг фінансового стану страхової компанії, а саме розрахунок фінансових показників наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Розрахунок фінансових показників СК «Аска», СК «Інго», СК «ПЗУ»

ПОКАЗНИК	СК «АСКА»			СК «ІНГО»			СК «ПЗУ»		
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Коефіцієнт поточної ліквідності ефективність управління грошовими засобами	3,06	2,04	2,15	2,37	2,38	1,66	3,01	2,47	3,42
Коефіцієнт швидкої ліквідності	1,86	1,12	1,26	1,63	1,62	1,00	1,72	1,59	1,92
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,66	0,21	0,37	0,90	0,87	0,34	0,98	0,70	0,42
Коефіцієнт співвідношення кредиторської і дебіторської заборгованості	0,74	0,78	0,99	0,77	0,78	0,86	4,83	3,96	2,22
Коефіцієнт мобільності (маневреності) активів	2,47	2,03	1,57	1,42	1,19	1,52	1,45	1,70	1,94
Рівень виплат	29,22	29,40	21,69	29,22	29,40	21,69	29,22	29,40	21,69
Рентабельність операційної діяльності	0,23	0,09	5,39	0,38	0,45	0,56	0,53	0,82	0,83
Чиста рентабельність діяльності товариства	-0,11	-0,01	0,00	-0,08	-0,09	-0,23	-0,08	-0,16	-0,19
Рентабельність власного капіталу	7,88	1,48	0,00	3,87	6,23	12,93	14,44	21,95	21,03
Рентабельність продажу (реалізації)	1,44	0,18	0,00	1,67	2,58	4,71	6,65	10,62	14,45
Коефіцієнт фінансової незалежності (автономності)	0,23	0,22	0,24	0,35	0,32	0,33	0,24	0,23	0,26
Коефіцієнт фінансової залежності	4,41	4,58	4,17	2,88	3,17	3,03	4,16	4,39	3,90
Коефіцієнт концентрації позикового капіталу	0,77	0,78	0,76	0,65	0,68	0,67	0,74	0,77	0,74
Коефіцієнт фінансового ризику	3,41	3,58	3,17	1,88	2,17	2,03	3,07	3,39	2,90
Коефіцієнт фінансування	0,29	0,28	0,32	0,53	0,46	0,49	0,33	0,29	0,34
Коефіцієнт забезпеченості запасів	-89,89	-	-	-	-35,60	-20,56	-58,07	-129,89	-79,55
Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів	-0,09	-0,17	-0,21	-0,11	-0,26	-0,11	-0,27	-0,23	-0,13
Коефіцієнт маневрування власного капіталу	-0,27	-0,51	-0,50	-0,19	-0,45	-0,20	-0,66	-0,63	-0,33
Коефіцієнт інвестування	0,44	0,40	0,40	0,46	0,41	0,45	0,38	0,38	0,43
Коефіцієнт довгострокового залучення позикового капіталу	0,74	0,73	0,67	0,60	0,62	0,62	0,74	0,76	0,73
Коефіцієнт кредиторських зобов'язань	2,22	1,95	1,88	3,19	2,99	1,96	7,65	8,33	8,43
Рентабельність страхової діяльності	0,08	0,01	-0,20	0,04	0,06	0,00	0,14	0,22	0,00

Джерело: сформовано за [1; 2; 3]

З таблиці 1 можна зробити наступні висновки. Ліквідність у аналізованих страхових компаніях має менші значення за нормативні, тому компаніям варто працювати в напрямку їх підвищення. Щодо рівня виплат то значення знаходяться на одному рівні або зростають що має позитивну динаміку, це не означає що компанія може відшкодувати за страховими випадками при наявній кількості підписаних угод.

Усі показники страхової компанії Аска знаходяться в нормативних значеннях. Хоча ситуація неоднозначна, адже різні показники показують різну динаміку. Зменшення ризиковості діяльності компанії дуже добре відображає показник рівня виплат, адже станом на 2021 рік він становить 21,96%, що майже на 8% менше, ніж у 2019 році. Хоча варто компанії більше уваги приділяти запасам, адже коефіцієнт забезпеченості запасами в не дуже приємній ситуації, адже має -89,89%, -227,16% та -292,89% станом на 2019, 2020 та 2021 роки відповідно. Аналогічна ситуація у компаніях Інго та ПЗУ.

Коефіцієнт автономії за аналізований період також зростає у аналізованих компаніях, що вважається позитивною тенденцією. Коефіцієнт фінансової залежності зменшується що очевидно адже кожна страхова компанія нарощує власні кошти.

Коефіцієнт має не стабільну динаміку у всіх компаніях показник коливається за аналізований період, значення менше 1 і відповідно це свідчить що в компанії перевищують позичені кошти над власними. Щодо коефіцієнта довгострокового залучення коштів він зменшується що вказує яка частина довгострокових зобов'язань в загальній сумі джерел формування і в загальному це є позитивна тенденція. Коефіцієнт маневрування власного капіталу у всіх компаніях зменшується що є негативним, це свідчить про недостатність власних фінансових ресурсів для фінансування необоротних активів і частини оборотних. Тобто необхідно збільшити часту власних ресурсів.

Рентабельність страхової організації є найзагальнішим показником порівняно з рентабельністю страхової діяльності, бо показних відображає фінансові результати як від страхової, так і від не страхової діяльності.

Основні коефіцієнти, які враховувалися при рейтинговій оцінці (рі)-стійкості страхових компаній подано в таблиці 2.

Таблиця 2

Розрахунок коефіцієнтів для інтегрального показника рейтингу стійкості у СК «Аска», СК «Інго», СК «ПЗУ»

Група факторів (Частка групи в ПИП)	Назва коефіцієнта (Частка в групі)	СК «АСКА»			СК «ІНГО»			СК «ПЗУ»		
		2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
Фінансовий стан (40%)	Зворотний показник платоспроможності (40%)	3,41	3,58	3,17	1,88	2,17	2,03	3,16	3,39	2,90
	Ліквідність (30%)	0,12	0,09	0,21	0,37	0,41	0,16	0,65	0,61	0,48
	Рентабельність власного капіталу (30%)	0,08	0,01	-0,20	0,04	0,06	0,13	0,14	0,22	0,21
Диверсифікація страхової діяльності (25%)	Частка 3 великих видів страхування (50%)	0,93	1,09	0,77	1,97	1,60	1,85	0,82	0,52	0,56
	Частка КАСКО в бруто-премії компанії (50%)	0,08	0,06	0,06	0,08	0,06	0,06	0,08	0,06	0,06
Ділова активність (20%)	Темпи зростання бізнесу (50%)	0,04	-0,02	0,03	0,00	0,00	0,06	0,00	0,05	0,00
	Коефіцієнт дебіторської заборгованості (20%)	0,68	1,19	1,24	0,45	0,51	0,44	0,05	0,05	0,05
	Рівень витрат на збут (30%)	-0,15	-0,10	-0,06	-0,33	-0,23	-0,18	-0,50	-0,29	-0,38
Якість активів (10%)	Частка ліквідних активів в оборотних активах (100%)	0,13	0,11	0,28	0,41	0,51	0,18	0,84	0,74	0,54
Ризики страхування (5%)	Співвідношення між чистими преміями і чистим капіталом (50%)	1,20	1,70	2,13	1,38	1,68	1,71	2,09	2,07	1,46
	Коефіцієнт виплат (30%)	-0,22	-0,28	-0,27	-0,50	-0,40	-0,44	-0,67	-0,39	-0,38
	Коефіцієнт покриття виплат капіталом (20%)	-0,75	-1,45	-1,52	-0,50	-0,62	-0,59	-1,79	-1,54	-1,00
Інтегральний показник		0,75	0,80	0,72	0,67	0,70	0,66	0,79	0,80	0,67

Джерела: сформовано за [1; 2; 3]

Отже, в таблиці 2 інтегральні показники страхових компаній мають практично стабільну динаміку. Відбувається збільшення на 2020 рік та зменшення на 2021 рік. Така динаміка характерна для даних компаній за останні кілька років. Загалом спостерігаємо покращення усіх показників, крім рентабельності власного капіталу, але це не дивно, адже компанія має досить великий непокритий збиток та чистий фінансовий збиток у 2021 році. На основі проведеного оцінювання фінансового стану проведено аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища страхових компаній, використовуючи метод SWOT-аналізу, за допомогою якого визначені сильні та слабкі сторони страховиків, а також їхні можливості та загрози, які наведені в таблиці 3.

Таблиця 3

SWOT –аналіз діяльності страховиків

	Сильні сторони	Слабкі сторони
Внутрішні фактори	Якість реклами Якість послуг Ефективність управління Рівень перестраховання Кваліфікація працівників Інвестиційна діяльність	Частка ринку Фінансова стійкість Національна приналежність статутного капіталу Розгалуженість мережі філій та відділень
	Можливості	Загрози
Зовнішні фактори	Інноваційний потенціал Конкуренти Диференціація страхових послуг Гнучкість цінової політики Якість обслуговування	Чисельність населення Вікова структура Рівень інфляції Купівельна спроможність населення Державна економічна політика Ставлення людей до праці

Джерело: сформовано авторами

В залежності від переплітання складових SWOT-аналізу було запропоновано наступні стратегії діяльності страхової, які наведені в таблиці 4.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Передумовою оновлення стратегії компанії є необхідність подальшого розвитку потенціалу його профільної діяльності, вдосконалення операцій.

Запропонована стратегія включатиме наступні складові: бізнес-модель: одна з провідних у роздрібному сегменті ринку, який має сильну

позицію; операційна модель: прогресивна з провідним рівнем ефективності; фінансова стійкість: ефективна робота з портфелем непрацюючих активів, операційна ефективність та сталий рівень прибутковості страховика.

Таблиця 4

Вибір стратегії страховика на основі SWOT – аналізу

Характеристика	Можливості	Загрози
Сильні сторони	Поле СіМ	Поле СіЗ
	Залучення уваги клієнтів до послуг, що надаються страховою компанією Розширення послуг з використання мережі інтернет Розширення масштабів роботи з приватними особами і корпоративними клієнтами	Утримання клієнтів від переходу до конкурента, проінформувавши їх про високу якість і прийнятну ціну продукції Використання головних переваг по відношенню до конкурентів: досвід роботи і висока репутація
Слабкі сторони	Поле СлМ	Поле СлЗ
	Більш активна робота відділу маркетингу по інформованості потенційних клієнтів про послуги страхової компанії	Вдосконалення системи управління, її динамічності і гнучкості, зберігаючи при цьому можливість зниження ризиків за рахунок масштабних ресурсів Шляхом підвищення зарплати і поліпшення соціального забезпечення, залучити професійні кадри

Джерело: сформовано авторами

Таким чином, оновлення Стратегії страховика вивільнить реальну цінність профільного бізнесу з максимізацією дивідендів та приватизаційного потенціалу, що передбачатиме створення сильної конкурентоспроможної страхової компанії тощо.

Література

1. Офіційний сайт Аска. URL: <https://aska.ua/ua/about/financial-statements>
2. Офіційний сайт Інго. URL: <https://ingo.ua/pro-kompaniyu/finansovi-pokazniki>
3. Офіційний сайт ПЗУ. URL: <https://www.pzu.com.ua/about/finance/reports.html>

4. Barrett S. Harmonising insurance guarantee schemes across Europe. URL: <http://www.insuranceinsight.com/insuranceinsight/feature/2129744/harmonising-insurance-guarantee-schemes-europe>
5. Бондарчук М.К. Ефективні методи діагностики фінансового стану страхової компанії та їх апробація / М.К. Бондарчук, І.Ю. Кондрат // Науковий вісник НЛТУ України: Збірник науково-технічних праць. Львів: РВВ НЛТУ України. 2013. Вип. 23.15. С. 147-152.
6. Bondarchuk Mariia. Financing of anti-crisis innovations in business structures. Scientific research of the XXI century: collective monograph / Sherman Oaks, Los Angeles : GS publishing service, 2022. doi: <https://doi.org/10.51587/9781-7364-13371-2022-007-61-65>
7. Кнейслер О. Прагматизм фінансової стійкості страховика / О. Кнейслер // Світ фінансів. 2009. №4. С. 191–197.
8. Вергун А. М., Мирна О. С. Економічна сутність механізму фінансової безпеки страхових компаній // Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". Серія: "Економічні науки". 2019. №11. doi: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2019-11-5316>
9. Ткаченко Н. В. Основні завдання та інструменти контролінгу фінансової стійкості страхової компанії / Н.В. Ткаченко // Вісник НБУ. 2012. № 3. С. 38–43.

References

1. Official website of Aska. URL: <https://aska.ua/ua/about/financial-statements>
2. Ingo official website. URL: <https://ingo.ua/pro-kompaniyu/finansovi-pokazniki>
3. Official website of the PZU. URL: <https://www.pzu.com.ua/about/finance/reports.html>
4. Barrett S. Harmonizing insurance guarantee schemes across Europe. URL: <http://www.insuranceinsight>

5. Bondarchuk M.K. Effective methods of diagnosing the financial condition of an insurance company and their approbation / M.K. Bondarchuk, I.Yu. Kondrat // Scientific Bulletin of the National Technical University of Ukraine: Collection of Scientific and Technical Works. Lviv: RNV NLTU of Ukraine. 2013. Issue 23.15. P. 147-152.
6. Bondarchuk M. Financing of anti-crisis innovations in business structures. Scientific research of the XXI century: collective monograph / Sherman Oaks, Los Angeles : GS publishing service, 2022. doi: <https://doi.org/10.51587/9781-7364-13371-2022-007-61-65>
7. Kneisler O. Pragmatism of financial stability of the insurer / O. Kneisler // World of Finance. 2009. No. 4. P. 191–197.
8. Verhun A., Mirna O. The economic summary of insurance companies financial security mechanism. // International scientific journal "Internauka". Series: "Economic Sciences". 2019. No. 11. doi: <https://doi.org/10.25313/2520-2294-2019-11-5316>
9. Tkachenko N.V. Basic tasks and tools of controlling the financial stability of an insurance company / N.V. Tkachenko // Bulletin of the NBU. 2012. No. 3. P. 38–43.